

Binnen de algemene commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking bestond bij vier fracties de behoefte de minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking enkele vragen en opmerkingen voor te leggen inzake de beleidsreactie op het evaluatierapport van de Inspectie Ontwikkelingssamenwerking en Beleidsevaluatie (IOB) over het Europees Ontwikkelingsbeleid in de periode 1998–2012 (Kamerstuk 21 501-04, nr. 156).

De voorzitter van de commissie,
De Roon

De griffier van de commissie,
Van Toor

Algemeen

De leden van de PvdA-fractie danken de IOB voor de uitvoerige evaluatie en de minister voor de kabinetsreactie die zij de Kamer heeft doen toekomen. Zij hebben een aantal opmerkingen en vragen.

De leden van de CDA-fractie hebben enkele vragen over de beleidsreactie op het IOB evaluatierapport over het Europees Ontwikkelingsbeleid in de periode 1998–2012.

De leden van de fractie van D66 hebben met belangstelling kennis genomen van de brief van de minister, waarin zij reageert op de evaluatie van het Europees ontwikkelingsbeleid die uitgevoerd is door de IOB. De leden van de D66-fractie hebben verscheidene vragen en opmerkingen.

Convergentie

De leden van de VVD-fractie merken op dat de IOB heeft geconcludeerd dat er een toenemende convergentie is tussen het OS-beleid op Europees niveau en de belangrijkste principes van de Nederlandse hulp. De leden van de VVD-fractie sluiten zich aan bij het streven om zo min mogelijk overlappend te werken en vooral aan te vullen in plaats van te doubleren. Daarom hebben de leden van de VVD-fractie eerder al aangedrongen op het stoppen van noodhulp door individuele lidstaten en deze te vervangen door gecoördineerde hulp door de EU. Juist op het gebied van noodhulp is grote consensus binnen de EU. Daarom vragen de leden van de VVD-fractie (opnieuw) aan de minister of de minister het met deze leden eens is om in het kader van een betere coördinatie en subsidiariteit noodhulp via de EU te laten lopen?

De leden van de VVD-fractie merken op dat de minister in haar beleidsreactie schrijft over een afnemend belang van ODA (Officiële Ontwikkelingshulp). Kan de minister aangeven hoe het staat met de discussie rondom de ODA-criteria en of het Europees Ontwikkelingsfonds, net als Nederland, het belang ziet van andere en ruimere criteria?

De minister geeft aan dat het kabinet de bereidheid heeft de Nederlandse bilaterale programmering mede te bezien in het licht van de gezamenlijke programmering tussen de EU en lidstaten. De leden van de VVD-fractie vragen de minister aan te geven hoe deze bereidheid samengaat met de Nederlandse inzet op het gebied van onze speerpunten? Leidt deze bereidheid tot aanpassingen van de Nederlandse, bilaterale meerjarenplannen?

De leden van de PvdA-fractie zijn verheugd dat ook de IOB concludeert dat er een toenemende convergentie is tussen het beleid en programma's op Europees niveau en de belangrijkste principes van het Nederlandse beleid. Dit vergroot de samenhang van beleid en de impact in de praktijk. Tegelijkertijd is het ook goed wanneer nationaal en Europees beleid elkaar aanvullen vanuit specifieke expertise en ervaring. In het kader van de totstandkoming van het post-2015 framework is het belangrijk dat de Europese inzet en het Nederlandse beleid niet te ver uiteenlopen. Welke verwachtingen heeft de minister op dit vlak? Om de coördinatie te vergroten zijn een aantal pilots voor Joint Programming gestart. Hoe verlopen deze en wat was de Nederlandse rol? Welke lessen leren Nederland en de Commissie uit deze pilots? De leden van de PvdA-fractie benadrukken ook in deze dat de integratie van EU OS-beleid in het bredere externe beleid van groot belang is. Ook moet het Europese humanitaire beleid beter geïntegreerd worden met het EU OS-beleid zodat noodhulp en wederopbouw beter op elkaar aansluiten en er niet langs

elkaar heen gewerkt wordt. Welke lessen kunnen hier getrokken worden naar aanleiding van de IOB-evaluatie en welke inzet heeft het kabinet in deze in Europa?

Ook de leden van de CDA-fractie wijzen op de IOB conclusie dat er een toename van convergentie is. Deze leden vragen of de minister kan aangeven op welke terreinen er met name tegengesteld beleid wordt gevoerd tussen Nederland en het EU ontwikkelingsbeleid? Welke mogelijkheden ziet de minister om de afstemming en samenwerking te versterken? Op welke manier worden de handelsbelangen van Nederland in het verlengde van het EU ontwikkelingsbeleid gezet?

Coördinatie

De leden van de PvdA-fractie zijn verheugd dat ook de IOB signaleert dat Nederland het voortouw heeft genomen bij de opzet van een informeel Europees netwerk omtrent beleidscoherentie voor ontwikkeling (BCO). Echter zij betreuren dat niet alle leden van dit netwerk meer actief zijn volgens de IOB. Om welke landen gaat dit? Kan de minister nader ingaan op de oorzaken hiervan en de opties voor Nederland om deze landen weer meer te betrekken bij dit belangrijke thema? De constatering van de IOB dat de feitelijke impact van BCO maatregelen nauwelijks is onderzocht baart de leden van de PvdA-fractie zorgen. Is de minister bereid zich in te zetten voor meer onderzoek naar de feitelijke impact van BCO? In het kader van beleidscoherentie voor ontwikkeling hebben de leden van de PvdA-fractie ook gepleit voor een andere inzet van het budget voor het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). Zij willen dit budget inzetten om innovatie, groei en banen in de EU te faciliteren en creëren. Zij betreuren dan ook de voortdurende tegenwerking op dit vlak door conservatieve partijen in Europa.

De leden van de D66-fractie zijn van mening dat Europees ontwikkelingsbeleid gebaat is bij samenhang van het beleid van de lidstaten. De Europese Unie moet hierin een coördinerende rol spelen. Dit maakt beleid effectiever en efficiënter. Hoe neemt de minister de uitkomsten van de IOB evaluatie mee bij de invulling van EOF11 en hoe wil zij samenhang bevorderen?

De IOB concludeert dat een heldere definitie van de meerwaarde van het Europees ontwikkelingsbeleid ontbreekt. Kan de minister duidelijkheid scheppen over waar zij meerwaarde van communautair en waar van Nederlands beleid ziet? Hoe wordt gegarandeerd dat ondanks het «selectief shoppen» van de lidstaten er voldoende samenhang is tussen het beleid van de lidstaten? Hoe vindt afstemming plaats waar prioriteiten elkaar overlappen?

De leden van de D66-fractie vragen voorts aandacht voor de zorgen die de Europese Rekenkamer heeft geuit over, onder andere, ontoereikend toezicht op hervormingen van de overheidsfinanciën, het weinige realistische karakter van sommige prestatie-indicatoren en beperkte afstemming met andere donoren en belangrijke nationale instituties. Wat is de reactie van de minister op de zorgen van de Europese Rekenkamer? Welke mogelijkheden ziet zij voor verbetering van het Europees ontwikkelingsbeleid op deze punten?

Begrotingssteun

De leden van de VVD-fractie wijzen op de conclusie van de IOB dat de opvattingen van Nederland en de Commissie over begrotingssteun in toenemende mate in lijn zijn met elkaar. Dat dit in «toenemende mate» het geval is juichen de leden van de VVD-fractie toe. Graag horen deze leden

van de minister wat de exacte stand is van deze discussie en in hoeverre er nog steeds begrotingssteun door het Europees Ontwikkelingsfonds (EOF) wordt verstrekt. Kan de minister aangeven welk percentage van de uitgaven van het EOF naar begrotingssteun gaat, zowel in de voorgaande periode als in de huidige periode? Daarnaast schrijft de minister dat naar haar verwachting de Commissie minder zal leunen op algemene begrotingssteun en in de toekomst meer gebruik zal maken van sectorale begrotingssteun en stabiliteitssteun aan fragiele staten. Kan de minister aangeven waarop zij haar verwachting baseert en kan de minister ook aangeven op welke manier zij zich zal inspannen om ervoor te zorgen dat haar verwachting ook werkelijkheid wordt?

Ook de leden van de PvdA-fractie zijn verheugd dat de Europese en Nederlandse opvatting met betrekking tot het verlenen van begrotingssteun door de Europese Unie in toenemende mate in één lijn lijken te komen. Zij benadrukken wel dat zij kritisch blijven en daarom de kritische houding op dit punt van het kabinet in Europese gremia steunen. Zij nemen voor lief dat dit af en toe wel in strijd is met het streven omslachtige procedures terug te dringen. De leden van de PvdA-fractie vragen de minister waarop zij haar verwachting baseert dat de Commissie minder zal gaan leunen op algemene begrotingssteun en in de toekomst meer gebruik zal maken van sectorale begrotingssteun en stabiliteitssteun aan fragiele staten? Op welke wijze blijft de minister dit aankaarten?

De leden van de CDA-fractie vragen ook aandacht voor begrotingssteun. Zij vragen de minister welke concrete maatregelen Commissaris Piegbals heeft genomen om tot minder algemene begrotingssteun te komen? Welke richtlijnen zijn er momenteel t.a.v. begrotingssteun? Welke landen krijgen momenteel sectorale en welke landen krijgen algemene begrotingssteun? Indien Rwanda begrotingssteun krijgt om welke sector gaat het dan? Als er sprake is van steun op basis van welke richtlijnen wordt deze steun dan gegeven? Wat is het oordeel van de EU over de ontwikkelingen in Rwanda en kunt u deze delen met de Kamer?

De leden van de D66-fractie constateren dat er zowel op nationaal als Europees niveau een discussie op gang is gekomen over sectorale versus algemene begrotingssteun. De minister heeft eerder al aangegeven zich in te willen zetten voor een verschuiving naar sectorale begrotingssteun. Hoe zal zij dit streven vormgeven bij de EOF11 gesprekken? Welk draagvlak verwacht zij hiervoor onder de lidstaten?

Resultaten

De leden van de VVD-fractie wijzen erop dat volgens de IOB er nog te weinig bekend is over de werkelijke resultaten van steun. Nederland zal een vinger aan de pols houden bij het verbeteren van de resultaatmeting. De leden van de VVD-fractie vragen de minister aan te geven welke mogelijkheden Nederland heeft om druk te zetten op deze zaak en welke consequenties Nederland zal doorvoeren mocht blijken dat de resultaatmeting niet verbetert?

De leden van de VVD-fractie vragen waarom het slechts «een belangrijk aandachtspunt» is wanneer de resultaten van een bepaalde regionale benadering teleurstellend zijn of helemaal niet kunnen worden aangetoond. Wat gaat de minister in Europa doen met deze informatie? Kan de minister aangeven waarom er niet wordt gestopt met dergelijke projecten als de resultaten ondermaats of er helemaal niet zijn?

De leden van de VVD-fractie hebben berichten bereikt dat de EU geen voorwaarden stelt aan het verlenen van hulp. Als Ethiopië bijvoorbeeld geen prioriteit geeft aan liberalisering van de private sector, terwijl het land wel vraagt om buitenlandse investeringen, laat de donorgemeenschap het bij adviezen aan de regering van het land. Er worden geen voorwaarden aan de hulp gesteld. Voor het welslagen van ontwikkelings-trajecten is het echter noodzakelijk dat de randvoorwaarden kloppen. De leden van de VVD-fractie vinden het noodzakelijk dat bij het aangaan van een hulprelatie aan de voorwaarden voor het welslagen ervan wordt voldaan en dat deze voorwaarden onderdeel uitmaken van een overeenkomst tussen de donor en het ontvangende land. Kan de minister aangeven in hoeverre het klopt dat de EU geen voorwaarden stelt aan het verlenen van hulp? Kan de minister ook aangeven hoe zij staat tegenover het hanteren van voorwaarden?

De leden van de PvdA-fractie steunen de minister in haar inzet voor meer efficiëntie en resultaatgerichtheid van het EU OS-beleid. Om dit te bewerkstelligen moet kwalitatief en kwantitatief goed duidelijk zijn wat de resultaten zijn en waar ruimte is voor verbetering. Het baart de leden van de PvdA-fractie dan ook zorgen dat de IOB zeer kritisch is wat betreft de kwaliteit en omvang van monitoring en evaluatie systemen. De IOB concludeert dat «ondanks verzoeken van de Raad de rapportage te verbeteren de Commissie in gebreke blijft waar het gaat om de verslaglegging omtrent de (netto) resultaten van het OS-beleid». Zij vragen de minister of en hoe zij er bij de Commissie op aandringt om er voor te zorgen dat er meer systematische informatie wordt verstrekt over resultaten en meer rigoureuze impact evaluaties worden verricht?

De leden van de CDA-fractie vragen welke inspanningen de minister met andere lidstaten levert om de doelmatigheid van het EOF te vergroten? De IOB heeft kritiek op de verantwoording van de regionale component met name als het gaat welke resultaten bereikt worden. Hoe worden de resultaten gemeten en hoe gaat de minister zich inspannen deze resultaten inzichtelijk te krijgen?

Ook de leden van de D66-fractie vragen aandacht voor de IOB conclusie dat met name waar Europees ontwikkelingsbeleid regionale integratie moest bevorderen, dit beleid heeft gefaald. Wil de minister bij Commissaris Piebalgs aandringen om te bezien waarom dit heeft gefaald en hoe dit beleid effectiever op elkaar kan worden afgestemd?

Daarnaast wijzen de leden van de D66-fractie erop dat de Commissie volgens de IOB in gebreke is gebleven bij verslaglegging en evaluatie van resultaten. De leden van de D66-fractie zijn van mening dat goede verslaglegging essentieel is voor het beoordelen van de kwaliteit en effectiviteit van ontwikkelingshulp. Bovendien vergroot transparantie het draagvlak voor Europees ontwikkelingsbeleid. Welke mogelijkheden ziet de minister voor verbetering? Hoe wil zij dit meenemen in de EOF11 gesprekken?

De leden van de D66-fractie merken op dat de IOB ook constateert dat evaluaties onvoldoende de impact van inspanningen tonen. De minister geeft in haar brief aan dat de EU gecommitteerd is aan verbetering. Wanneer kunnen we deze verbeteringen tegemoet zien? Is hiervoor een tijdspad uitgezet door Commissaris Piebalgs? Voor de leden van de D66-fractie is het van groot belang dat het Europees ontwikkelingsbeleid concrete en afrekenbare resultaten formuleert. Dit komt de kwaliteit van deze resultaten ten goede. De minister geeft aan dat draagvlak voor Europese ontwikkelingssamenwerking een harde noodzaak is. Hoe zet zij zich concreet in om resultaatmeting te verbeteren?

De leden van de D66-fractie merken op dat duurzaamheid van resultaten wordt gestimuleerd door goede samenwerking met het partnerland. De IOB concludeert dat de nationale strategiedocumenten met name in samenwerking met de nationale overheidsinstellingen van de partnerlanden worden opgesteld. Het parlement, maatschappelijk middenveld en de private sector worden hierbij in mindere mate betrokken. De leden van de D66-fractie hoe de minister bredere betrokkenheid bij het opstellen van nationale strategiedocumenten wil bevorderen? Is zij van mening dat dit *ownership* van ontwikkelingsbeleid door lokale partijen bevordert?

De leden van de D66-fractie geven aan dat sector-overschrijdende kwesties als gender en milieu met name op papier een prioriteit blijken, maar niet zozeer in praktijk. De leden van de D66-fractie vragen of de minister ook vindt dat sector-overschrijdend ontwikkelingsbeleid essentieel is voor succesvol ontwikkelingsbeleid. Hoe wil zij dit ook in praktijk prioriteit geven?

Armoedefocus

De leden van de PvdA-fractie zijn verheugd dat een substantieel deel van de middelen uit het EOF, namelijk 86%, besteed wordt in de minst ontwikkelde landen en lage inkomenslanden. Zij zijn echter bezorgd over de conclusie van de IOB dat het aandeel van de totale EU-hulpstromen voor deze landen heeft gefluctueerd en gemiddeld kleiner was dan dat in nationale hulpprogramma's van de lidstaten zelf. Hoe beoordeelt de minister dit? Komt dit doordat er veel bilaterale hulp is verstrekt aan landen die de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor herverdelingsvraagstukken in eigen land, zoals sommige buurlanden en/of kandidaat lidstaten en zo ja om welke landen gaat het dan met name? Hoe rijmt de minister dit met de mening van het kabinet dat een gedifferentieerde aanpak er toe moet leiden dat de EU geen bilaterale OS meer verstrekt aan landen die de verantwoordelijkheid kunnen dragen voor herverdelingsvraagstukken in eigen land?

De leden van de D66-fractie wijzen op de conclusie van de IOB dat het EOF een sterke focus heeft op de minst ontwikkelde en lagere inkomenslanden. De minister onderschrijft dit. Op welke wijze denkt Nederland deze focus te kunnen vasthouden en hoe draagt Nederland daar concreet aan bij?

Politieke dimensie

De leden van de PvdA-fractie zijn verheugd dat ook de IOB constateert dat de politieke dimensie van de EU-ontwikkelingshulp aan belang heeft gewonnen. Immers is de politieke invloed van de EU, en de aanname dat die groter is dan de som van de invloed van afzonderlijke lidstaten, steeds een belangrijke argument geweest om een deel van het OS budget via de EU te laten lopen.

De leden van de fractie van D66 wijzen erop dat de IOB slechts wisselende resultaten van een politieke dialoog ziet. Een effectieve politieke dialoog is belangrijk voor het bevorderen van mensenrechten, good governance en democratie in onze partnerlanden – dimensies waar ook dit kabinet waarde aan hecht. De Europese Unie is bij uitstek een orgaan welke deze waarden effectief zou moeten bevorderen in de relaties met onze partnerlanden. Tegelijkertijd concludeert de IOB dat de resultaten van de politieke dialoog nauwelijks systematisch onderzocht worden. Wil de minister aandringen bij Commissaris Piebalgs om onderzoek te doen naar waarom de politieke dialoog op Europees niveau slechts wisselende

resultaten heeft opgeleverd en hoe de effectiviteit van deze dialoog vergroot kan worden?

Slot

De leden van de D66-fractie merken op dat de minister in haar reactie stelt dat zij de bevindingen van de evaluatie volop in wil zetten voor verdere verbetering van het Europees Ontwikkelingsfonds. Welke concrete verbeteringen heeft de minister hierbij voor ogen? Welke mogelijkheden ziet zij voor realisatie van die verbeteringen? Is haar bekend of ook andere landen een soortgelijke evaluatie hebben laten doen, of voornemens zijn die te laten uitvoeren, zodat uitkomsten met elkaar gedeeld en vergeleken kunnen worden?

De leden van de D66-fractie stellen samen met de minister vast dat begrotingssteun, beleidscoherentie en gezamenlijke programmering tussen EU en lidstaten kernterreinen zijn van het Europees ontwikkelingsbeleid. Op welke wijze wil de minister zich op deze terreinen expliciet inzetten om verbeteringen te bewerkstelligen? Welke steun verwacht zij hierbij van andere lidstaten en welke coalities van gelijkgezinde landen voorziet zij op de genoemde onderwerpen?